

HORNYÁK Zsófia* – JAKAB Nóra – NAGY Zoltán*** – OLAJOS István******
A nemzeti agrárjog versenyképességét befolyásoló tényezők

Jelen tanulmány az Európai Agrárjogi Egyesület (CEDR) kétévente megrendezésre kerülő nemzetközi konferenciájára készült, amelyet idén szeptember 21. és 23. között rendeztek meg a franciaországi Lille-ben. A tudományos munka három bizottságban zajlott, melyek közül mi a II. Bizottságban képviseltük Magyarországot, ahol a vizsgálódás középpontjában két kérdés állt, nevezetesen, hogy mely nemzeti rendelkezések segítik elő a nemzeti agrárjog versenyképességét, valamint, hogy melyik nemzeti rendelkezések csökkentik azt. A javasolt témakörök közül mi a következőket vettük górcső alá a kérdések megválaszolása kapcsán: a földre és tulajdonra vonatkozó jogi előírásokat, a termék értékesítés jogi szabályozását, az adójogi rendelkezéseket, a gazdaság üzemeltetőjére vonatkozó jogi előírásokat, a mezőgazdasági dolgozókra vonatkozó szabályokat, a mezőgazdasági üzemre vonatkozó előírásokat, valamint a környezetjogi rendelkezések köréből pedig a vízgazdálkodással kapcsolatos szabályozást.

1. Földre és tulajdonra vonatkozó jogi előírások¹

a. Földhöz való hozzáférés, hozzájutás (bérleti formák, tulajdon jogok...)

b. Termeléshez való hozzáférés (pl. kvóták ...) és a kitermeléssel kapcsolatos jogok (pl. adminisztratív ellenőrzések)

7. A termék értékesítés jogi szabályozása

a. Minőség megjelölések

Nemzeti jelentésünk első részében a földhöz és a termeléshez való hozzáférés² mellett arról fogunk beszámolni, hogy segítik elő a különböző megjelölések a helyben

* dr. jur., tudományos segédmunkatárs, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Agrár- és Munkajogi Tanszék, e-mail: joghzs@uni-miskolc.hu

** dr. jur., PhD, habil., egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Agrár- és Munkajogi Tanszék, e-mail: civnora@uni-miskolc.hu

*** dr. jur., PhD, habil., egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Pénzügyi Jogi Tanszék, e-mail: jogdrnz@uni-miskolc.hu

**** dr. jur., PhD, egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Agrár- és Munkajogi Tanszék, e-mail: civoliga@uni-miskolc.hu

¹ A kutatás a tanulmány ezen részénél a Bolyai János Ösztöndíj keretében valósult meg.

² A földforgalom elemzésére készült agrárjogi, alkotmányjogi és európai jogi magyar nyelvű irodalom: Alvincz József: A földügyi szabályozás téves értelmezése, avagy hiteltelen írás a Hitelben, *Hitel*, 2013/6, 111-121.; Andréka Tamás – Horváth Ákos – Olajos István: A földforgalmi jogalkotás és jogalkalmazás végrehajtása kapcsán felmerült jogi problémák elemzése, *Magyar Jog*, 2017/7-8; Anka Márton Tibor: Egymás ellen ható kodifikációk (Polgári Törvénykönyv és földforgalom), *Gazdaság és jog*, 2015/10, 13-19.; Bányai Krisztina: A zsebszerződések ügyészi szemmel, *Új Magyar Közigazgatás*, 2014/1, 62-71.; Bányai Krisztina:

A zsebszerződésekről a jogi környezet változásainak tükrében, in: Stipta István (szerk.): *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium = Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai*, Tomus 13. Miskolc, Gazdász Elasztik Kft., 2014, 7-33.; Bányai Krisztina: A földszerzés korlátozásának elméleti és gyakorlati kérdései Magyarországon, *Agrár- és Környezetjog*, 2016/20, 16-27.; Bányai Krisztina: *A magyar mezőgazdasági föld tulajdoni és használati forgalmának jogi korlátai és azok kijátszása*, PhD-Értekezés, Miskolc, Miskolci Egyetem, 2016; Bobvos Pál: A termőföldre vonatkozó elővásárlási jog szabályozása, *Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica*, 2004/3, 1-25.; Bobvos Pál – Hegyes Péter: *Földjogi szabályozások*, Szeged, JATEPress, 2014; Bobvos Pál – Hegyes Péter: *A földforgalom és földhasználat alapintézményei*, Szeged, SZTE ÁJK – JATE Press, 2015; Bobvos Pál – Farkas Csamangó Erika – Hegyes Péter – Jani Péter: A mező- és erdőgazdasági földek alapjogi védelme, in: Balogh Elemér (szerk.): *Számadás az Alaptörvényről*, Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2016, 31-40.; Burgerné Gimes Anna: Földhasználati és földbirtok-politika az Európai Unióban és néhány csatlakozó országba, *Közgazdasági Szemle*, 2003/9, 819-832.; Csák Csilla: Az 1945-ös földreformtól a hatályos magyar földtulajdoni és földhasználati viszonyok kialakulásáig, in: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog*. I. kötet, Miskolc, Bíbor Kiadó, 2004, 36-59.; Csák Csilla: A földtulajdon- és használati viszonyok változása a nagybirtokrendszer megszüntetésétől a rendszerváltás időszakáig, in: Csák Csilla (szerk.): *Agrárjog*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2010, 57-78.; Csák Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010; Csák Csilla – Hornyák Zsófia: Az átalakuló mezőgazdasági földszabályozás, *Advocat*, 2013/1-4, 12-17.; Csák Csilla – Hornyák Zsófia: A földforgalmi törvény szabályaiba ütköző mezőgazdasági földekkel kapcsolatos szerződések jogkövetkezményei, *Östermelő*, 2014/2, 10-11.; Csák Csilla – Hornyák Zsófia: Igényérvényesítés lehetőségei és határai a mezőgazdasági földforgalom körében - bírósági keretek, in: Szabó Miklós (szerk.): *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium = Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai*, Tomus 14, Miskolc, Gazdász Elasztik Kft., 2014, 139-158.; Csák Csilla – Nagy Zoltán: Regulation of Obligation of Use Regarding the Agricultural Land in Hungary, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 2011/2, 541-549.; Csák Csilla – Szilágyi János Ede: Legislative tendencies of land ownership acquisition in Hungary, *Agrarrecht Jahrbuch*, 2013, 215-233.; Csák Csilla – Kocsis Bianka Enikő – Raisz Anikó: Agrárpolitikai – agrárjogi vektorok és indikátorok a mezőgazdasági birtokstruktúra szemszögéből, *Agrár- és Környezetjog*, 2015/19, 44-55.; Fodor László: Kis hazai földjogi szemle 2010-ből, in: Csák Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010, 115-130.; Gyovai Márk – Kiss-Kondás Eszter: A mező- és erdőgazdasági földek árverés útján történő szerzésének szabályai, különös tekintettel a végrehajtási eljárásra, *Agrár- és Környezetjog*, 2016/20, 64-77., doi: 10.21029/JAEL.2016.20.50; Gyurán Ildikó: A földforgalmi törvény bírói gyakorlata, in: *A mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. tv. gyakorlati alkalmazása* c. konferencián elhangzott előadás, Miskolci Törvényszék, 2016. október 14.; Hegyes Péter: Értelmezési és jogintézményi kérdések a termőföldre vonatkozó elővásárlási jog szabályozásával összefüggésben, in: Bobvos Pál (szerk.): *Reformator iuris cooperandi*, Szeged, Pólay Elemér Alapítvány, 2009, 199-207.; Holló Klaudia – Hornyák Zsófia – Nagy Zoltán: Az agrárjog fejlődése Magyarországon 2013 és 2015 között, *Agrár- és Környezetjog*, 2015/19, 73-87.; Hornyák Zsófia: Grunderwerb in Ungarn und im österreichischen Land Vorarlberg, *Agrár- és Környezetjog*, 2014/17, 62-76.; Hornyák Zsófia: Die Voraussetzungen und die Beschränkungen des landwirtschaftlichen Grunderwerbes in rechtsvergleichender Analyse, *CEDR Journal of Rural Law*, 2015/1, 88–97.; Hornyák Zsófia: Földöröklési kérdések jogösszehasonlító elemzésben, in: Szabó Miklós (szerk.): *Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma: Állam- és Jogtudományi Kar szekciókiadványa*, Miskolc, Miskolci Egyetem Tudományos és Nemzetközi Rektorhelyettesi Titkárság, 2016, 131-135.; Hornyák Zsófia – Prugberger Tamás: A föld öröklésének speciális

szabályai, in: Juhász Ágnes (szerk.): *Az új Ptk. örökési jogi szabályai*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2016, 47-58.; Keller Ágnes: A termőföld (mező- és erdőgazdasági földek) forgalmára vonatkozó új szabályozás ügyészi szemmel, *Ügyészek Lapja*, 2013/6, 191-198.; Kocsis Bianka Enikő: Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós vizsgálat szémszögéből, *Agrár- és Környezetjog*, 2014/16, 111-127.; Kocsis Bianka Enikő: A mező- és erdőgazdasági földek tulajdonjogának megszerzését vagy használatát korlátozó jogszabályi rendelkezések kijátszására irányuló jogügyletek és a naturalis obligatio kapcsolata, *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium*, 2015/16, 241-258.; Korom Ágoston (szerk.): *Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós jogban*, Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2013, 11-166.; Kozma Ágota: Zsebszerződések veszélyei, *Magyar Jog*, 2012/6, 350-360.; Kurucz Mihály: Gondolatok egy üzemszabályozási törvény indoklásáról, *Gazdálkodás*, 2012/2, 118-130.; Kurucz Mihály: Gondolatok a magyar földforgalmi törvény uniós feszültségpontjainak kérdéseiről, in: Szalma József (szerk.): *A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken 2014. Új-vidék, VMTT*, 2015, 120-173.; Nagy Zoltán: A termőfölddel kapcsolatos szabályozás pénzügyi jogi aspektusai, in: Csák Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2010, 187-198.; Norer, Roland: General report Commission III – Scientific and practical development of rural law in the EU, in states and regions and in the WTO, in: Richli, Paul (coord.): *L'agriculture et les exigences du développement durable*, Paris, L'Harmattan, 2013, 367-387.; Olajos István: A termőföldek használata az erdő- és mezőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény alapján, in: Korom Ágoston (szerk.): *Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós jogban*, Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2013, 121-135.; Olajos István: A mezőgazdasági földek tulajdonszerzéséhez kapcsolódó eljárások (jegyző, helyi földbizottság), *Új Magyar Közigazgatás*, 2014/3, 53-55.; Olajos István: Az Alkotmánybíróság döntése a helyi földbizottságok szerepéről, döntéseiről, és az állásfoglalásuk indokainak megalapozottságáról, *Jogesetek Magyarázata*, 2015/3, 17-32.; Olajos István: Die Entscheidung des Verfassungsgerichts über die Rolle, die Entscheidungen und die Begründetheit der Gründen der Stellungnahmen der örtlichen Grundverkehrscommissionen, *Agrar- und Umweltrecht*, 2017/8, m.a.; Orlovits Zsolt (szerk.): *Földforgalmi szabályozás*, Budapest, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, 2015; Prugberger Tamás: Szempontok az új földtörvény vitaanyagának értékeléséhez és a földtörvény újra kodifikációjához, *Kapu*, 2012/6-7, 62-65.; Raisz Anikó: Földtulajdoni és földhasználati kérdések az emberi jogi bíróságok gyakorlatában, in: Csák Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010, 241-253.; Raisz Anikó: Topical issues of the Hungarian land-transfer law, *CEDR Journal of Rural Law*, 2017/1, 68-74.; Szilágyi János Ede: Az Európai Unió termőföld-szabályozása az Európai Bíróság joggyakorlatának tükrében, in: Csák Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010, 269-281.; Szilágyi János Ede: The Accession Treaties of the New Member States and the national legislations, particularly the Hungarian law, concerning the ownership of agricultural land, *Agrár- és Környezetjog*, 2010/9, 48-61.; Szilágyi János Ede: A földforgalmi törvény elfogadásának indokai, körülményei és főbb intézményei, in: Korom Ágoston (szerk.): *Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós jogban*, Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2013, 109-119.; Szilágyi János Ede: Das landwirtschaftliche Grundstückverkehrsgesetz als erster Teil der neuen ungarischen Ordnung betreffend landwirtschaftlichen Grundstücken, *Agrar- und Umweltrecht*, 2015/2, 44-50.; Szilágyi János Ede: Espace rural: cadre juridique et mise en oeuvre, Rapport général de la Commission II, 2017, m.a.; Tanka Endre: Történelmi alulnézet a magyar posztzocialista földviszonyok neoliberalis diktátum szerinti átalakításáról, *Hitel*, 2013/1, 109-136.; Téglási András: Az alapjogok hatása a magánjogi viszonyokban az Alkotmánybíróság gyakorlatában az Alaptörvény hatálybalépését követő első három évben, *Jogtudományi Közlöny*, 2015/3, 148-157.; Trócsányi László:

termelt, és minőségi áruk versenyképességét, és a magyar jog melyszervezetei segítik, melyek pedig hátráltatják a termékek értékesítését.³

A magyar alaptörvény különleges nemzeti értéként kezeli a földet, mint természeti erőforrást. A föld a nemzeti közjogban a természeti erőforrások egyike, nemzeti kincs melynek a termőképességének megőrzése, és a GMO mentes hasznosítása az Alaptörvényben garantált. 2014 óta az 1 ha feletti föld tulajdonjogát csak az szerezheti meg, aki megfelel a földműves fogalom hármas feltételrendszeréből legalább 1 feltételnek. Vagy mezőgazdasági középfokú végzettséggel rendelkezik, vagy legalább 3 éve mezőgazdasági tevékenységből adózott jövedelme keletkezett, vagy egy olyan társaság tulajdonosa 25%-ban, melynek a jövedelme több mint 50%-ában mezőgazdasági tevékenységből származik. A szabályozás elemeiben hasonlít a francia és a német jogban bevett mezőgazdasági termelő fogalomra, azonban sokkal enyhébb annál, ugyanis itt a feltételek vaglyagosak, és már legalább 1 feltétel teljesítése alkalmassá teszi a jelentkezőt a feltételek teljesítésére. A földműves státus a Járási Hivatal Földhivatalában induló bejegyzési eljárással keletkezik. A státus megléte feltétele annak, ha valaki földre nézve átruházással tulajdont kíván szerezni. A föld tulajdonjogának átruházással történő megszerzéséhez megyei Kormányhivatal Földhivatali Osztályának előzetes engedélyezése szükséges. A szerzéshez a szerzőnek érvényes adásvételi szerződéssel kell rendelkeznie a föld tulajdonosával.

Alkotmányos identitás és európai integráció, *Acta Universitatis Szegedi-ensis Acta Juridica et Politica*, 2014/76, 473–482.; Trócsányi László: *Constitutions nationales et intégration européenne: L'exemple hongrois*, Brüsszel, Bruylant, 2015; Trócsányi László: Nemzeti alkotmányok, európai integráció és alkotmányos identitás, *Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica*, 2015/77, 319-328.; Vidékfejlesztési Minisztérium: *Az új földtörvény vitaanyaga – A magyar föld védelmében*, 2012. május 30., in: [http://2010-2014.kormany.hu/download/1/f1/90000/%C3%BAj%20f%C3%B6ldt%20\(2016.12.20.\)](http://2010-2014.kormany.hu/download/1/f1/90000/%C3%BAj%20f%C3%B6ldt%20(2016.12.20.))

³ A termékek védelmével és a szellemi alkotásokkal foglalkozó legfontosabb magyar nyelvű irodalom: Bukodi Blanka: Az agrárjogi kerekasztal alakuló ülése, *Agrár- és Környezetjog*, 2016/20, 39-49.; Prugberger Tamás–Szabó Ágnes: Szükséges-e a szaporítóanyagokat minősíteni? *Studia iurisprudentiae doctorandorum Miskolciensium*, 2013/12, 335-350.; Szabó Ágnes: A növényfajták oltalmára létesült nemzetközi egyezmény és a növényfajta-oltalmat érintő nemzetközi szabályok, *Publicationes Universitates Miskolciensis Sectio Juridica et Politica*, 2011/2, 569-594.; Szabó Ágnes: Szabadalom – növényfajta-oltalom – tájfajták, *Profectus in litteris*, 2011/3, 273-284.; Szabó Ágnes: Nemzeti értékek és hungarikumok, *Védjegyvilág*, 2012/1, 1-6.; Szabó Ágnes: Lisszabontól Genfig az agrár termékek földrajzi árujelző oltalmának szabályozására figyelemmel, *Védjegyvilág*, 2016/1-2; Szilágyi János Ede: Földrajzi árujelzők szabályozása multilaterális nemzetközi megállapodásokban, *Miskolci Jogi Szemle*, 2008/2, 95-120.; Szilágyi János Ede: *Eredetvédelmi kérdések a borjogban*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2009; Szilágyi János Ede: Az eredetvédelem egyes aktuális kérdései: a magyar termék és a hungarikum, in: Pogácsás Anett (szerk.): *Quaerendo et Creando: Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából*, Budapest, Szent István Társulat, 2014, 607-621.; Szilágyi János Ede: A borjog helye a magyar és az európai uniós joganyagokban, in: Sipta István, Jámborné Róth Erika (szerk.): *Doktoranduszok Fóruma*, Miskolc, 2005. november 9., Állam- és Jogtudományi Kar szekciókiadványa, Miskolc: Miskolci Egyetem Innovációs és Technológia Transzfer Centrum, 235-240.; Szilágyi János Ede: Protection of Origin and Wine Law: Eredetvédelem és borjog, *Agrár- és Környezetjog*, 2008/6, 62-89.

Az adásvétel azonban csak akkor jöhet létre a felek között, ha a magyar jogszabályok által elővásárlási joggal rendelkező személyek közül nincs olyan, aki az engedélyezési eljárásban érvényesen gyakorolni kívánja ezt a jogát. Ezért a felek közti szerződést a szerződés legfontosabb, személyes adatainak titkosítása mellett fel kell tölteni a kormányzati portálra, és a helyben szokásos módon 60 napra ki kell hirdetni. Az elővásárlásra jogosultak ez alatt az idő alatt tehetnek a szerződésre olyan elfogadó nyilatkozatot, melyben a vevő helyére lépnek. A tulajdonszerzés engedélyezésére vonatkozó eljárásban minden esetleges szerzőnek nyilatkoznia kell arról, hogy a földet művelési ágának megfelelően, sajátjaként használja, 5 éven keresztül nem vonja ki a művelésből, nincs korábban megkötött földhasználati szerződésen alapuló díjtartozása, nem állapítottak meg vele szemben, hogy a földforgalmi szabályok kijátszására szerződést kötött. Aki elővásárlási jogát kívánja gyakorolni, azt is meg kell jelölni, hogy megállapodáson vagy jogszabályon alapul az elővásárlási joga, illetve a vevőnek lenne-e másik joggyakorlóval szemben ilyen jogosultsága. Ennek megjelölése azért fontos, mert ha az eladó olyan vevővel köt szerződést, akinek erősebb az elővásárlási joga, akkor harmadik személy az adott földre nem tesz eredményesen elővásárlási jognyilatkozatot.

A 2011. április 18-án elfogadott Alaptörvény kiemelten kezeli a biológiai sokféleség megőrzését. Az Alaptörvény Alapvetés részének P) cikkében deklarálja, hogy *„A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”*

Az EGK 1993-ban indította el az Euroterroirs, Európa Vidékei Programot, annak érdekében, hogy a tagállamokban összegyűjtsék és leírják a hagyományos mezőgazdasági termékek és élelmiszerek. A Földművelésügyi Minisztérium e programhoz kapcsolódva 1998–2002 között készítette el a Hagyományok – Ízek – Régiók Gyűjteményt. A magyar tájfajták és őshonos állatok, valamint a helyi, hagyományos élelmiszerek tudományos leírását tartalmazó HIR-Gyűjtemény Magyarország genetikai és gasztronómiai öröksége. A Programhoz kapcsolódik a Hagyományok Ízek Régiók védjegy (védjegyjogosult: Földművelésügyi Minisztérium), amelynek használati joga iránt folyamatosan lehet pályázatot benyújtani a Földművelésügyi Minisztériumhoz.

A hungarikumok a magyar nemzeti értékek körén belül olyan megkülönböztetésre, kiemelésre méltó nemzeti értékek, amelyek a történelmi vagy a mai Magyarországra jellemző tulajdonságaikkal, egyediségükkel, különlegességükkel és minőségükkel a magyarság csúcsteljesítményei és (a) amelyeket belföldön és külföldön egyaránt a magyar kultúra és tudomány eredményeként tartanak számon, (b) amelyek védett nemzeti érték, (c) amelyek a jogszabály szerinti egyedi értékelés alapján a Hungarikum Bizottság hungarikummá minősít vagy (d) a törvény erejénél fogva hungarikumnak minősül.

Az egyes önkéntes megkülönböztető megjelölések élelmiszereken történő használatáról szóló 74/2012. (VII.25.) VM-rendelet szabályozza a magyar termék, a hazai termék és a hazai feldolgozású termék vagy ezekkel egyenértékű jelölés, használatának a feltételeit.

A magyar termék, a hazai termék és a hazai feldolgozású termék vagy ezekkel egyenértékű jelölés használata az élelmiszer származásával kapcsolatban nyújt tájékoztatást a fogyasztók részére. A megkülönböztető megjelölés rendelkezik minőségre utaló tartalommal is, annak ellenére, hogy nem az élelmiszer minőségét tanúsítja.

A magyar termék, a hazai termék és a hazai feldolgozású termék színes ábrás tanúsító védjegyek jogosultja mindhárom tanúsító védjegy szabályzatát a 74/2012. (VII. 25.) VM-rendelet előírásainak megfelelően készítette el.

A 74/2012. (VII. 25.) VM-rendeletben szabályozott megkülönböztető jelzések használatával kapcsolatban nem kötelező a magyar termék, a hazai termék és a hazai feldolgozású termék színes ábrás tanúsító védjegyek használata. Az élelmiszer-előállítók más megjelölést is bejelenthetnek védjegyoltalom iránt a rendeletben foglaltakkal összhangban, de gondoskodniuk kell a megjelölések megfelelő használatának ellenőrzéséről.

Speciális feltételi lehetnek a növényfajták szabadalmaztathatóságának az alábbiak szerint Újdonság: Új a növényfajta, ha a szaporítóanyagát nem hozták forgalomba az elsőbbségi napot megelőző a) egy évnél korábban belföldön b) négy évnél, illetve szőlő, fa esetében hat évnél korábban külföldön: Megkülönböztethetőség (distinctness) Egyneműség (uniformity) Állandóság (stability).

A DUS követelményeket fajtakísérletben kell vizsgálni a fajtanévvel kapcsolatban. A nemesítő hozzájárulása szükséges a) a szaporítóanyag előállításához, szaporítás céljából való előkészítéséhez, forgalomba hozatalra való ajánlásához, exportjához, importjához és e célokból raktáron tartásához b) az oltalom kiterjed a terményre és c) az abból előállított termékre, továbbá d) a lényegében származtatott fajtára. Az oltalom korlátjának minősül a nemesítői kedvezmény – a továbbfejlesztéshez használható az előállított fajta, és a mezőgazdasági mentesség- a termelő saját maga által előállított termékét szaporítóanyagként visszatarthatja. Az oltalom időtartama szőlők és fák esetén a megadástól számított 30-dik év végéig, egyéb növények esetén a 25. év végéig tart

2. A nemzeti agrárjog versenyképességét érintő egyes adójogi rendelkezések- személyi jövedelemadó, általános forgalmi adó

a-b: A személyi jövedelemadó

Agrárjogi szempontból a személyi jövedelemadó törvény veszi figyelembe leginkább az ágazat sajátosságait. A legtöbb magánszemély a mezőgazdasági tevékenységet nem egyéni vállalkozóként, hanem kiegészítő jövedelemszerzés céljából végzi, és ez a falusi lakosság részére fontos jövedelemforrás. Az ágazat másik sajátossága a költségek nagy hányada, illetve ezek igazolhatóságának kérdése. Mindamelllett, hogy az agrárium nagy költségigényű ágazat, a költségek jó része saját maga által végzett munkában, vagy saját előállítású termény felhasználásában ölt testet, amelyről bizonylattal nem rendelkezik az adózó.

Mindezek alapján adózási szempontból speciálisan kezeli az 1995.évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról (Szja. tv.) a mezőgazdasági tevékenységet végző magánszemélyek e tevékenységből származó bevételét. Létrehozza a mezőgazdasági őstermelő és kistermelő adójogi kategóriáját, adómentességeket határoz meg, bevételt csökkentő kedvezményeket biztosít, speciális kistermelői költségátalányt állapít meg, adókedvezményt biztosít a mezőgazdasági őstermelő számára, különleges adózási szabályként az átalányadózás szabályait állapítja meg.

Az agrárjogi területhez kapcsolódóan több adómentesség emelhető ki, mint vagyonnevesítés során megszerzett szövetkezeti üzletrész átruházásából származó jövedelem, termőföldért kapott életjáradék, termőföld átruházásából és bérbeadásából származó jövedelem, illetményföld-juttatás. A felsorolásból is látszik, hogy az adójog főként a termőfölddel kapcsolatos jövedelmeket mentesíti a személyi jövedelemadó alól.

Az Szja. tv. az adómentesség biztosítása mellett a *mezőgazdasági tevékenységet végző adóalanyok* számára biztosít kedvező adózási feltételeket.⁴

Sajátos szabályozás vonatkozik a mezőgazdasági őstermelőre és a mezőgazdasági kistermelőre, illetve a mezőgazdasági őstermelőkre vonatkozó szabályokat alkalmazza a törvény a családi gazdálkodókra és közreműködő családtagjaikra is, továbbá kiterjeszti a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv által vezetett ügyfél-nyilvántartási rendszerben nyilvántartott mezőgazdasági termelő magánszemélyre.

*Mezőgazdasági őstermelő*⁵ az a magánszemély, aki a 16. életévét betöltötte, saját gazdaságában a törvényben felsorolt termékek előállítására irányuló tevékenységet nem egyéni vállalkozóként folytatja, és őstermelői igazolvánnyal rendelkezik.

Saját gazdaság alatt a termelést ténylegesen végző magánszemély rendelkezési jogosultságát kell érteni az eszközei (ideértve a bérelt földterületet és a bérelt eszközöket is), a termelés szervezése és – vetőmag-bértermelés, a bérnevelés, a bérhízalás és a kihelyezett állat tartása esetének kivételével – a termelés eredménynek felhasználása felett.⁶

Az adójog az *őstermelői igazolvány* fogalmát is meghatározza, mint az őstermelői tevékenységből származó bevételek nyilvántartására alkalmas, hitelesített, jogszabályban meghatározott eljárási rendben kiadott, érvényesített igazolványt, amely tartalmazza a mezőgazdasági őstermelő azonosító adatait, illetve az adókötelezettség teljesítéséhez szükséges egyéb, külön jogszabályban meghatározott adatokat.⁷

Az Szja. tv. a különleges adózási feltételeket csak a *mezőgazdasági őstermelői tevékenységet végző* magánszemélyek számára biztosítja, azaz a mezőgazdasági őstermelő fogalmának fontos eleme a tevékenység, illetve a termék, amire irányul ez a tevékenység.

⁴ Szakács Imre: *Az adózás nagy kézikönyve*, Budapest, KJK-Kerszöv, 2008, 762.

⁵ Hadi László (szerk.): *Az új adójog magyarázata 2010*, Budapest, HVG-ORAC Kft., 2010, 871.; Szja. tv. 3. § 18. pont.

⁶ Szja. Tv. 3. § 18. pont a.

⁷ Szja. Tv. 3. § 18. pont b.

Mezőgazdasági őstermelői tevékenységnek minősül a saját gazdaságban történő növénytermelés, ültetvénytelepítés, állattenyésztés, termékfeldolgozás, ha az a saját gazdaságban előállított alapanyag felhasználásával történik, a saját gazdaságban egyes mezőgazdasági termékek jogszabályba nem ütköző gyűjtése, saját tulajdonú földterületen végzett erdőgazdálkodás, ha az előállított termék vagy tevékenység az Szja. tv.-ben meghatározottak körébe tartozik.⁸

A mezőgazdasági kistermelő fogalma a mezőgazdasági őstermelő fogalmán belül egy szűkebb fogalmat takar. Mezőgazdasági kistermelőnek tekintjük azt a mezőgazdasági őstermelőt, akinek a tevékenységéből az adóévben megszerzett bevétele a 8 millió forintot (26.230 Euro) nem haladja meg. A külön kategóriának azért van jelentősége, mivel kedvezőbb adózási feltételeket biztosít számára a törvény.

A mezőgazdasági őstermelő tevékenységéből származó jövedelem az összevontan adózó jövedelmeken belül az önálló tevékenységből származó jövedelmek közé tartozik,⁹ így a jövedelem megállapítása tételes költségelszámolással vagy 10%-os költséghányad elszámolásával történik.¹⁰

A törvény a mezőgazdasági őstermelő esetén adómentes bevételi kategóriát is meghatároz, így ha az őstermelői tevékenységből származó bevétel a 600.000 forintot (1967 euro) nem haladja meg, akkor a bevételből jövedelmet nem kell figyelembe venni.¹¹

A tételes költségelszámolást alkalmazó mezőgazdasági őstermelő számára a jogalkotó lehetővé tesz bevételt csökkentő kedvezmények igénybevételét,¹² mint a legalább 50%-ban megváltozott munkaképességű alkalmazott foglalkoztatása esetén, legfeljebb a hónap első napján érvényes havi minimálbérnek megfelelő mértékben, a szakképző iskolai tanuló gyakorlati képzése esetén a minimálbér 24%-ának, illetve az iskolával kötött együttműködési megállapodás esetén a minimálbér 12%-ának megfelelő mértékben. Szintén bevételcsökkentő kedvezmény a munkanélküli személy, szabadságvesztésből 6 hónapon belül szabaduló, továbbá pártfogó felügyelet alatt álló személy, sikeres szakmai vizsgát tett szakképző iskolai tanuló továbbfoglalkoztatása esetén, a foglalkoztatása ideje alatt, de legfeljebb 12 hónapon át fizetett társadalombiztosítási járulék összege.

⁸ Szja. Tv. 6. sz. melléklete

⁹ Szja. tv. 8. § Az adó mértéke 2017-ben 15 % főszabály szerint minden a személyi jövedelemadó alá tartozó jövedelemre.

¹⁰ A tételes költségelszámolás azt jelenti, hogy az adózó maximum a bevételének mértékéig bevételeiből jogosult költségek levonására. Költség, az Szja. tv. 4. § (3) bekezdés alapján, a bevétel szerző tevékenységgel közvetlenül összefüggő, kizárólag a bevétel megszerzése, a tevékenység folytatása érdekében a naptári évben ténylegesen kifizetett, szabályszerűen igazolt kiadás. A törvény a kiadás tényleges kifizetésétől függetlenül költségnek minősíthet más tételeket is, törvényi vélelem alapján.

¹¹ Szja. tv. 23. §

¹² Szja. tv. 21. §

Kizárólag a mezőgazdasági kistermelő számára *kistermelői költségátalányt* állapít meg a törvény, amelynek révén a tételes költségelszámolást alkalmazó mezőgazdasági kistermelő, az e tevékenységéből származó bevételéből, a bevétel 40%-át igazolás nélkül számolhatja el költségként, az igazolt költségein felül.¹³

A speciális költség-elszámolási és bevételcsökkentő szabályok mellett még további kedvezményként *adókedvezményt* is biztosít a jogalkotó a mezőgazdasági őstermelő számára, az e tevékenységéből származó jövedelme adójának megfelelő összegben,¹⁴ de mértéke legfeljebb 100 ezer forint (327 euro) lehet. A két adókedvezményt együttesen hívjuk *őstermelői adókedvezménynek*.

A mezőgazdasági kistermelőt preferálja továbbá a törvény azáltal, hogy lehetővé teszi számára a különleges szabályokat tartalmazó *átalányadózás* választását. Az átalányadózás lényege, hogy nem kell tételes költségelszámolást végrehajtani, az átalányadót a bevételekből kiindulva kell meghatározni.¹⁵ Az átalányadó alapja az átalányadózó jövedelem, amelyet úgy számolunk ki, hogy a bevételeket csökkentjük az Szja. tv.-ben meghatározott, bevételek százalékában kifejezett költséghányaddal.¹⁶

Az adóalap (jövedelem) tehát rendkívül alacsony mértékű lesz a mezőgazdasági kistermelőnél, hiszen normál esetben 15% (költséghányad 85%), illetve állattenyésztés és állati termék előállításánál 6% (költséghányad 94%).

A mezőgazdasági tevékenységet az adóalany egyéni vállalkozóként is végezheti, de ebben az esetben az általános szabályok vonatkoznak rá – az átalányadózás kivételével –, mivel ezt a nem mezőgazdasági tevékenységet végző egyéni vállalkozó is választhatja.

c-d: Az általános forgalmi adó szabályai

Az általános forgalmi adó szektorsemleges, azaz főszabályként az agrárszektorra is az általános szabályok vonatkoznak, és csak speciális szabályozásként említi a törvény a mezőgazdasági termékeket és a mezőgazdasági tevékenységet végzőket. Az Áfa törvény szabályai kivételes szabályokban rendelkeznek az agrárszektorban résztvevőkről, és az agrártermékek fogyasztóiról.

A különös szabályozás egyrészt az adómértékekben, másrészt a mezőgazdasági termelő különleges jogállásán és speciális szabályozásán keresztül valósul meg.

Az általános forgalmi adó a végső fogyasztót terheli, azaz az adó mértékének növelése és csökkentése befolyásolja a fogyasztói árat a végső fogyasztók számára. A központi költségvetés számára fontos érdek lehet, hogy az alapvető élelmiszerek tekintetében kedvezményes adókulcsokat alkalmazzon, azaz ezek ára az adómérték miatt nem váljon megfizethetlenné az alacsonyabb jövedelmű fogyasztók számára. A törvény három adókulcsot határoz meg.¹⁷

¹³ Szja. tv. 22. § (6) bekezdés

¹⁴ Szja. tv. 39. § (1) bek., Szakács 2008, 852-853.

¹⁵ Szja. tv. 50-57/A. §

¹⁶ Szja. tv. 53. §

¹⁷ Áfa tv. 82. § (1)-(2) bekezdés

Általános adómértékként a 27%-os adókulcsot, illetve kedvezményes adókulcsokként az 5%-os és a 18%-os adókulcsot. Ezek az adómértékek különféle termékekhez és szolgáltatásokhoz kapcsolódnak. Az általános adómértéket nem nevesíti a törvény, ez ún. gyűjtő kulcs, azaz minden olyan termékértékesítésnél és szolgáltatásnyújtásnál fel kell számítani, ahol nem biztosít a jogalkotó kedvezményes adókulcsot.¹⁸

A mezőgazdaságot érintően a kedvezményes 5%-os kulcs a gyógynövény drogokra, többek között az élő háziasított sertésre, szarvasmarhára, juhra, kecskére és ezek húsára, illetve a baromfi hússra, tojásra, tejre vonatkozik. A 18%-os kulcs a tejtermékekre, gabonára, illetve ezek felhasználásával készült termékekre vonatkozik. A kedvezményes kulcs tehát csak korlátozott mezőgazdasági termékkörre vonatkozik.

Az agrárszektorba tartozó adóalanyok is főszabályként az általános szabályok szerint adóznak, de egyes speciális tevékenységet végző adóalanyok számára a törvény lehetőséget biztosít különleges adózási mód alkalmazására. Témánk szempontjából a *mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalany* (mezőgazdasági termelő) adózási szabályainak van kiemelt jelentősége. A különleges szabályozás két szempontból előnyös az adóalany számára, egyrészt mentesül az adókötelezettségek, illetve az ezzel járó adminisztratív terhek alól, másrészt a kompenzációs feláron keresztül az adóalany `egyfajta saját költségvetési támogatásban' részesül, illetve mivel nincs adólevonási joga, ezen keresztül megtérülhet a beszerzéseiben felmerült ÁFA összege.¹⁹ A mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalany e tevékenysége tekintetében – a termékimport kivételével – adó fizetésére nem kötelezett, de adólevonási jogát sem gyakorolhatja, illetve nem terheli bevallási és elszámolási kötelezettség. A törvény mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalanyként a mezőgazdasági termelő különleges jogállásáról beszél, így meghatározza az adójogi fogalmát is az általános forgalmi adó szempontjából.

Mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalany, amely egészben vagy túlnyomó részben mezőgazdasági tevékenységet folytat, külön törvény szerinti mikro és önálló vállalkozás (vagy ilyennek minősülne) és gazdasági céllal belföldön telepedett le, illetve ennek hiányában lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye belföldön van. *Mezőgazdasági tevékenységnek* minősül az áfa törvényben felsorolt termékek saját vállalkozásban történő termelése és feldolgozása illetve a saját vállalkozás eszközei felhasználásával nyújtott szolgáltatás.²⁰

Az adóalanyról a le nem vonható adó ellentételezése gyakorlatilag a kompenzációs feláron keresztül valósul meg, a mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalanytól történő felvásárlás esetén. A kompenzációs felár az ellenérték részeként, de a felvásárlási áron felül, a mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalany e tevékenysége körében teljesített termékértékesítése, szolgáltatásnyújtása után,

¹⁸ Szakács 2008, 97.

¹⁹ Áfa tv. 197-253. §

²⁰ Áfa tv. 198. § a-c. pont. A törvény 7. sz. mellékletének I. és II. részében felsorolja a mezőgazdasági tevékenység körébe tartozó termékeket és szolgáltatásokat (pl. élő növény, élő állat, állati termék, mezőgazdasági termékek feldolgozásából származó élelmiszer-ipari termék, talajművelés, mezőgazdasági termékek csomagolása, tárolása).

az átvevő adóalany által kötelezően fizetendő összeg.²¹A kompenzációs felár mértékét az áfa tv. meghatározza, jellemzően növények és növényi termékek esetén 12%, élő állatok és állati termékek esetén 7%, szolgáltatások esetén pedig szintén 7%. A kompenzációs felár tehát többletbevételt biztosít a mezőgazdasági tevékenységet végző adóalany számára, illetve lehetőséget biztosít a beszerzéseire eső áfa áthárítására.

A kompenzációs felár a végső fogyasztót terheli csak, mivel az átvevő adóalany jogosult ezt előzetesen felszámított adóként figyelembe venni, azaz a törvényi feltételek fennállása esetén adólevonási jog illeti meg.

3. A földművesre vonatkozó jogszabályi rendelkezések

a. Társadalombiztosítás

A magyar társadalombiztosítási szabályok között nem találunk kifejezetten a földművesre vonatkozó szabályokat. A 2013. évi CXXII. törvény - a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról meghatározza a földműves fogalmát, aki Magyarországon nyilvántartásba vett belföldi természetes személy, illetve tagállami állampolgár, aki e törvény végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú képzettséggel rendelkezik vagy ennek hiányában igazoltan legalább 3 éve (a) mező-, erdőgazdasági tevékenységet, illetve kiegészítő tevékenységet saját nevében és saját kockázatára folyamatosan Magyarországon folytat, és ebből igazoltan árbevétele származott, vagy az árbevétel azért maradt el, mert a megvalósult mező- vagy erdőgazdasági célú beruházás még nem hasznosulhatott, vagy (b) a legalább 25%-ban tulajdonában álló, Magyarországon bejegyzett mezőgazdasági termelőszervezet olyan tagjának minősül, aki mező-, erdőgazdasági tevékenységet, illetve mező-, erdőgazdasági és az azokat kiegészítő tevékenységet személyes közreműködésként végzi.

A földforgalmi törvény értelmében, tehát a földműves természetes személy, aki e tevékenységet több jogviszony keretében is elláthatja. A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXXI. törvény 5. §-a rendelkezik a biztosított fogalmáról, amelyből kiindulva a földműves az alábbi jogviszonyok létesítésével lesz jogosult társadalombiztosítási ellátásokra: (a) a kiegészítő tevékenységet folytatónak nem minősülő egyéni vállalkozó, (b) a kiegészítő tevékenységet folytatónak nem minősülő társas vállalkozó, (c) a díjazás ellenében munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony keretében (megbízási szerződés alapján, egyéni vállalkozónak nem minősülő vállalkozási jogviszonyban) személyesen munkát végző személy – a külön törvényben meghatározott közérdekű önkéntes tevékenységet végző személy kivételével – amennyiben az e tevékenységéből származó, tárgyhavi járulékalapot képező jövedelme eléri a minimálbér harminc százalékát, illetőleg naptári napokra annak harmincad részét.²²

²¹ Áfa tv. 201-202. §

²² Prugberger Tamás: A társadalombiztosítás alanyai, in: Tóth Hilda (szerk.): *Szociális jog - Társadalombiztosítási jog*, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 16-19.

Amennyiben a földműves személy biztosítottnak minősül, az alábbi ellátások illetik meg: (a) Egészségbiztosítási ellátások: (a1) egészségügyi szolgáltatás; (a2) pénzbeli ellátások: (a2i) csecsemőgondozási díj, (a2ii) gyermekgondozási díj, (a2iii) táppénz; (a3) baleseti ellátások: (a3i) baleseti egészségügyi szolgáltatás, (a3ii) baleseti táppénz, (a3iii) baleseti járadék; (a4) megváltozott munkaképességű személyek ellátásai: (a4i) rokkantsági ellátás, (a4ii) rehabilitációs ellátás. (b) Nyugdíjbiztosítási ellátások: (b1) társadalombiztosítási saját jogú nyugellátás: öregségi nyugdíj, (b2) hozzátartozói nyugellátás: (b2i) özvegyi nyugdíj, (b2ii) árvaellátás, (b2iii) szülői nyugdíj, (b2iv) baleseti hozzátartozói nyugellátások; (c) rehabilitációs járadék.²³

Keresőképtelenség esetén tehát a magyar társadalombiztosítási rendszer széleskörűen nyújt ellátásokat. A nyugat-európai megoldásoktól eltérően Magyarországon nem létezik önálló balesetbiztosítási ág.²⁴

A 8. § szerint a fenti személy biztosítása szünetel: (a) a fizetés nélküli szabadság ideje alatt, kivéve, ha (aa) a fizetés nélküli szabadság idejére csecsemőgondozási díj, gyermekgondozási díj, gyermekgondozást segítő ellátás, gyermekgondozási segély vagy gyermeknevelési támogatás kerül folyósításra, vagy (ab) a fizetés nélküli szabadságot tizenkét évesnél fiatalabb beteg gyermek ápolása címén veszik igénybe, (ac) azt önkéntes tartalékos katonai szolgálat teljesítése céljából veszik igénybe, (b) az igazolatlan távollét időtartama alatt, (c) a munkavégzési (szolgálatteljesítési) kötelezettség alóli mentesítés ideje alatt, kivéve, ha a munkavégzés alóli mentesítés idejére a munkaviszonyra vonatkozó szabály szerint átlagkereset jár, vagy munkabér (illetmény), átlagkereset (távolléti díj), táppénzfizetés történt, (d) az előzetes letartóztatás, szabadságvesztés tartama alatt, kivéve, ha a letartóztatottat az ellene emelt vád alól jogerősen felmentették, vagy a büntetőeljárást megszüntették, továbbá, ha az elítéltet utóbb a bíróság jogerősen felmentette, (e) az ügyvédi tevékenység szünetelésének ideje alatt, a közjegyző, a szabadalmi ügyvivő kamarai tagságának szüneteltetése alatt, (f) az egyéni vállalkozói tevékenység szünetelésének ideje alatt, (g) az állat-egészségügyi szolgáltató tevékenységet végző állatorvos tevékenységének szünetelése alatt, (h) a tanulószerveződés szüneteltetésének időtartama alatt, (i) az a)-h) pontban nem említett olyan esetben, amikor külön jogszabály szerint a biztosítás alapjául szolgáló jogviszony szünetel.²⁵

4. A mezőgazdasági dolgozóra vonatkozó szabályok

a. Szerződésben meghatározott munkafeltételek (tartam, személyi alapbér)

A Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény csak átvitt értelemben tartalmaz speciális rendelkezéseket a mezőgazdasági dolgozókra.

²³ A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXXI. törvény 14. §

²⁴ Prugberger Tamás: Alapkérdések, in: Tóth Hilda (szerk.): *Szociális jog - Társadalombiztosítási jog*, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 13., 169-176.

²⁵ Lásd még: Tóth Hilda (szerk.): *Szociális jog - Társadalombiztosítási jog*, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 17-19.

A 201. § szerint a munkáltató és munkavállaló egyszerűsített foglalkoztatásra vagy alkalmi munkára irányuló munkaviszonyt létesíthetnek. Érvénytelen az egyszerűsített foglalkoztatásra vagy alkalmi munkára irányuló munkaszerződés, ha annak megkötése időpontjában a felek között munkaviszony áll fenn. A felek a munkaszerződést egyszerűsített foglalkoztatásra vagy alkalmi munkára irányuló munkaviszony létrehozása érdekében nem módosíthatják. A felek munkaszerződést törvényben meghatározott minta-munkaszerződés felhasználásával is köthetnek. A munkaviszony a törvényben meghatározott bejelentési kötelezettség teljesítésével jön létre. A 203. § felsorolja azokat a rendelkezéseket, amelyeket nem lehet alkalmazni időnymunka esetén a Munka Törvénykönyve rendelkezései közül.²⁶

Mezőgazdasági tevékenység ezen túl közfoglalkoztatás keretében is ellátható.²⁷

b. Migráns európai és nem európai dolgozók toborzása

A migráns dolgozók foglalkoztatása során figyelemmel kell lenni a nemzetközi magánjog, a nemzetközi jog és az Európai Unió szabályaira. Az antidiszkriminációs szabályozás alapját az Alaptörvény, továbbá az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény tartalmazza.²⁸

c. Munkavállalói szervezetek és szakszervezetek

Magyarországon a munkavállalók kizárólag a Munka Törvénykönyve alapján szervezhetnek szakszervezetet létrehozva. Amennyiben a munkáltató mezőgazdasági jellegű tevékenységet végez, és a munkavállalók szervezhetnek, szakszervezetet alapíthatnak a 270-275. §-okban foglaltaknak megfelelően.

d. Kollektív szerződés

A c. pontban meghatározott esetben, amennyiben a szakszervezet munkáltatónál munkaviszonyban álló tagjainak száma eléri (a) a munkáltatóval munkaviszonyban álló, (b) munkáltatói érdek-képviselői szervezet által kötött kollektív szerződés esetében a kollektív szerződés hatálya alá tartozó munkavállalók létszámának tíz százalékát, kollektív szerződést köthet.²⁹

²⁶ Részleteket az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló 2010. évi LXXV. törvény tartalmaz.

²⁷ Lásd erről: Jakab Nóra: Közfoglalkoztatás Magyarországon, in: Jakab Nóra – Borkuti Eszter – Rácz Orsolya (szerk.): *Szociális Jog I. Európai és magyar foglalkoztatás támogatási- és munkaügyi, valamint munkavédelmi igazgatási jog*, Miskolc, Bíbor Kiadó, 63-66.

²⁸ Lásd erről: Bruhács János: Nemzetközi jog I. Általános rész, Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 1998; Gyulavári Tamás – Kádár András Kristóf: A magyar antidiszkriminációs jog vázlata, Miskolc, Bíbor Kiadó, 2009; Jakab Nóra: Az egyenlőbánásmód nemzetközi, európai és magyar összefüggései, Miskolc, Bíbor kiadó, 2016.

²⁹ Lásd erről: Kiss György: *Munkajog*, Budapest, Osiris, 2005; Kiss György: *Alapjogok kollíziója a munkajogban*, Pécs, Akadémiai Doktori Értekezés, 2006; Prugberger, Tamás: *Európai és magyar összehasonlító munka- és közszolgálati jog*, Budapest, KJK-KERSZÖV, 2002.

Mezőgazdaságban dolgozók számára azonban meglehetősen nehéz a kollektív jogok gyakorlása.

e. Társadalombiztosítási hozzájárulások és adók

A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXXI. törvény 5. § szerint mezőgazdasági dolgozók biztosítottak minősülnek az alábbi esetekben is: (a) ha munkaviszonyban állnak, tekintet nélkül arra, hogy foglalkoztatásuk teljes vagy részmunkaidőben történik, (b) ha szövetkezet tagjai, akik a szövetkezet tevékenységében munkaviszony, vállalkozási vagy megbízási jogviszony keretében személyesen közreműködnek, kivéve az iskolaszövetkezet nappali rendszerű oktatás keretében tanulmányokat folytató tanuló, hallgató tagját – 25. életévének betöltéséig a tanuló, hallgatói jogviszonya szünetelésének időtartama alatt is –, a közérdekű nyugdíjas szövetkezet öregségi nyugdíjban részesülő tagját, valamint a szociális szövetkezetben tagi munkavégzés keretében munkát végző tagot, (c) ha a személy díjazás ellenében munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony keretében (megbízási szerződés alapján, egyéni vállalkozónak nem minősülő vállalkozási jogviszonyban) személyesen munkát végző személy - a külön törvényben meghatározott³⁰ közérdekű önkéntes tevékenységet végző személy kivételével - amennyiben az e tevékenységből származó, tárgyhavi járulékalapot képező jövedelme eléri a minimálbér harminc százalékát, illetőleg naptári napokra annak harmincad részét.

A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXXI. törvény 16. §-a szerint mezőgazdasági járadékban (öregségi, munkaképtelenségi, özvegyi járadékban, növelt összegű öregségi, munkaképtelenségi, özvegyi járadékban) részesülő személy egészségügyi szolgáltatásra jogosult.

A társadalombiztosítási ellátások és a munkaerő-piaci célok fedezetére a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXXI. törvény 18. és 19. §-ai szerint: (a) a biztosított természetbeni egészségbiztosítási járulékot, pénzbeli egészségbiztosítási járulékot és munkaerő-piaci járulékot (a továbbiakban együtt: egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulékok), valamint nyugdíjjárulékot, a kiegészítő tevékenységet folytató egyéni és társas vállalkozó nyugdíjjárulékot, (b) a kiegészítő tevékenységet folytató egyéni vállalkozó, a kiegészítő tevékenységet folytató társas vállalkozó után a társas vállalkozás, valamint a 39. § (2) bekezdésében említett személy egészségügyi szolgáltatási járulékot, (c) az egészségügyi szolgáltatások fedezetére a külön törvényben meghatározott személy egészségügyi hozzájárulást fizet. A foglalkoztató a táppénzkiadásokhoz hozzájárul. A járulékokat a járulékalapot képező jövedelem kifizetésekor irányadó járulékmértékek szerint kell megfizetni.

³⁰ Lásd: 2005. évi LXXXVIII. törvény.

A járulékokat a biztosítási kötelezettséggel járó jogviszony megszűnését követően kifizetett (kiosztott) járulékalapot képező jövedelem után is meg kell fizetni.³¹

A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény megkülönbözteti az alábbi adózókat: mezőgazdasági őstermelő és mezőgazdasági kistermelő.³²

A mezőgazdasági kistermelő adózására a törvény 16. 21-22., 24. 39. 46. 50. szakaszai tartalmaznak még rendelkezéseket.³³

³¹ A biztosított által fizetendő egészségbiztosítási- és munkaerő-piaci járulék mértéke 8,5 százalék. Az egészségbiztosítási- és munkaerő-piaci járulékon belül a természetbeni egészségbiztosítási járulék 4 százalék, a pénzbeli egészségbiztosítási járulék 3 százalék, a munkaerő-piaci járulék 1,5 százalék. A kiegészítő tevékenységet folytató egyéni vállalkozó, a kiegészítő tevékenységet folytató társas vállalkozó után a társas vállalkozás, tagi munkavégzés esetén a szociális szövetkezet által fizetendő egészségügyi szolgáltatási járulék havi összege 7110 forint (napi összege 237 forint, kevesebb, mint egy euró).

³² Mezőgazdasági őstermelő: az a 16. életévét betöltött, belföldön lévő saját gazdaságában a 6. számú mellékletben felsorolt termékek előállítására irányuló tevékenységet (a továbbiakban: őstermelői tevékenység) folytató, ezen tevékenysége tekintetében nem egyéni vállalkozó magánszemély, aki ennek igazolására őstermelői igazolvánnyal rendelkezik, ideértve az erre a célra létesített nyilvántartásban családi gazdálkodóként bejegyzett magánszemélyt és e magánszemélynek a családi gazdaságban nem foglalkoztatottként közreműködő családtagját is, mindegyikre vonatkozóan a 6. számú mellékletben felsorolt termékek előállítására irányuló tevékenysége(i)nek bevétele (jövedelme) tekintetében. E rendelkezés alkalmazásában

a) saját gazdaság alatt a termelést ténylegesen végző magánszemély rendelkezési jogosultságát kell érteni a termelési eszközei (ideértve a bérelt földterületet, eszközöket is), a termelés szervezése és - a vetőmag-bértermelés, a bérnevelés, a bérhizlalás és a kihelyezett állat tartása esetének kivételével - a termelés eredményének felhasználása felett;

b) őstermelői igazolvány az őstermelői tevékenységből származó bevételek nyilvántartására alkalmas, hitelesített, kormányrendelet által előírt adattartalommal, az ott meghatározott eljárási rendben kiadott, illetve érvényesített igazolvány;

c) vetőmag-bértermelés, bérnevelés, bérhizlalás, kihelyezett állattartás esetén őstermelői tevékenységből származó bevétel a termék vagy állat teljes átvételi (bruttó) ára azzal, hogy a jövedelem megállapításakor a termék vagy állat kihelyezési értéke költségként érvényesíthető. Mezőgazdasági kistermelő: az a mezőgazdasági őstermelő, akinek az e tevékenységből az adóévben megszerzett bevétele a 8 millió forintot nem haladja meg.

³³ A személyi jövedelemadóról szóló törvény meghatározza az alábbi fogalmakat is: Agrár csoportmentességi (ABER) támogatás: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének alkalmazásában a mezőgazdasági és erdészeti ágazatban, valamint a vidéki térségekben nyújtott támogatások bizonyos kategóriáinak a belső piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánításáról szóló 2014. június 25-i 702/2014/EU rendelet (HL L 193 2014.07.01. 1-75.) 1-14. és 17. cikke szerinti támogatás. Mezőgazdasági csekély összegű (de minimis) támogatás: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a mezőgazdasági ágazatban nyújtott csekély összegű támogatásokra való alkalmazásáról szóló 2013. december 18-i 1408/2013/EU rendelet (HL L 352 2013.12.24. 9-17.) szerinti támogatás.

5. A mezőgazdasági üzemre vonatkozó jogi előírások³⁴

Ezen témakör kapcsán előjáróban megjegyezzük, hogy jelenleg nagy hiányosságok találhatóak a magyar szabályozásban, és mind a mezőgazdasági üzemekre, mind pedig a földöröklésre vonatkozó speciális szabályok hiánya erősen csökkenti a magyar agrárjog versenyképességét.

a. A mezőgazdasági föld és üzem öröklése

2013-ban született meg a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló törvény (a továbbiakban: földforgalmi törvény),³⁵ mely komoly korlátozásokat vezetett be a mezőgazdasági földek forgalmára vonatkozóan (pl. földművéssé válás feltételei,³⁶ hatósági jóváhagyás intézménye³⁷, tulajdonszerzéshez szükséges nyilatkozatok megtétele³⁸). A földforgalmi törvényen kívül viszont még két további jogszabály fogja a területet szabályozni, nevezetesen az üzemszabályozási és a termelésszervezési törvény,³⁹ ám ezek megalkotására még nem került sor.

Az egyik elvárás az új földforgalmi törvénnyel szemben a mezőgazdasági földekre vonatkozó törvényes öröklési rend jogszabályba foglalása volt – hiszen a korábbi törvény⁴⁰ sem tartalmazott rendelkezést az agráröröklésre vonatkozóan,

³⁴ „A mű ezen része a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett *Concha György Doktori Program* keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.”

³⁵ 2013. évi CXXII. törvény; A törvény elfogadásának körülményeiről lásd: Szilágyi János Ede: A földforgalmi törvény elfogadásának indokai, körülményei és főbb intézményei, in: Korom Ágoston (szerk.): *Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós jogban*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013, 109-119.

³⁶ A földműves fogalmával kapcsolatosan lásd még: Olajos István: A termőföldek használata az erdő- és mezőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény alapján, in: Korom Ágoston (szerk.): *Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós jogban*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013, 121-135.; Raisz Anikó: Women in Hungarian Agriculture, in: Esther Muñiz Espada – Leticia Bourges (szerk.): *Agricultura Familiar*, Madrid, Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente, 2014, 125-142.; Szilágyi János Ede: Das landwirtschaftliche Grundstückverkehrsgesetz als erster Teil der neuen ungarischen Ordnung betreffend landwirtschaftlichen Grundstücken, *Agrar- und Umweltrecht*, 2015/2, 44-50.

³⁷ A hatósági jóváhagyás kapcsán lásd még: Bobvos Pál: A földforgalom hatósági engedélyezés alá eső tulajdonszerzési jogcímei, in: Bobvos Pál – Hegyes Péter: *A földforgalom és földhasználat alapintézményei*, Szeged, SZTE ÁJK – JATE Press, 2015, 61-67.; Jani Péter: A termőföld-szerzés hatósági engedélyezésének szabályozása de lege lata és de lege ferenda, in: Ágoston Eszter Ildikó (szerk.): *Komplementer kutatási irányok és eredmények az agrár-, a környezeti- és a szövetkezeti jogban*, Szeged, SZTE-ÁJK, 2013, 15-28.

³⁸ Lásd bővebben: Csák Csilla – Hornyák Zsófia: Az átalakuló mezőgazdasági földszabályozás, *Advocat*, 2013/1-4, 12-17.; Csák Csilla – Hornyák Zsófia: Az új földforgalmi törvényről, *Östermelő*, 2013/4, 7-10.

³⁹ Földforgalmi törvény 1. § (2)-(3) bekezdés

⁴⁰ 1994. évi LV. törvény a termőföldről

amelyre vonatkozóan viszont több európai országban is speciális szabályozás van érvényben –, ám ez nem történt meg. A jogalkotó kifejezetten kivette a törvény hatálya alól a föld tulajdonjogának törvényes örökléssel történő megszerzésének esetét.⁴¹ Itt jegyezzük meg, hogy a végintézkedés alapján történő földtulajdonszerzésre viszont kiterjed a jogszabály hatálya, a tulajdonszerzési korlátozások alkalmazandóak ebben az esetben, néhány eltéréssel, melyeket a földforgalmi törvény külön nevesít. Alapvető különbség a többi jogcímen történő tulajdonszerzéshez képest, hogy a közjegyző feladata a végintézkedés megküldése a mezőgazdasági igazgatási szervnek jóváhagyás céljából. Ebben az eljárásban figyelmen kívül kell hagyni az elővásárlási jogról szóló rendelkezéseket, a helyi földbizottság állásfoglalását sem kell kérni.⁴² A mezőgazdasági igazgatási szerv azt vizsgálja, hogy az örökös szerzőképessége fennáll-e, a végintézkedés nem eredményezi-e tulajdonszerzési korlátozás megsértését vagy megkerülését. Ha megtagadja a tulajdonszerzés jóváhagyását, akkor a végrendelet ezen rendelkezését érvénytelennek kell tekinteni.⁴³

2013 decemberében az Országgyűlés elfogadta a 2013. évi CCXII. törvényt (a továbbiakban: földről szóló törvény), mely a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról rendelkezik, ám ez a törvény sem tartalmaz rendelkezéseket a mezőgazdasági földek törvényes öröklése tárgyában.

Speciális szabályok hiányában a mezőgazdasági föld, és a mezőgazdasági üzem az általános polgári jogi szabályok szerint öröklődik, mely szabályok nincsenek tekintettel a mezőgazdasági föld jellegére, aminek komoly következményei lehetnek. Könnyen előfordulhat, hogy földművesnek nem minősülő személy fogja megszerezni a föld tulajdonjogát, ez esetben pedig nagyobb az esélye annak, hogy a mezőgazdasági terület nem megfelelően lesz művelve. Tipikus eset, hogy több örökös is jogosult lesz a földre – például több gyermeke van az örökhagyónak –, amelynek tulajdonjogát örökrészük arányában fogják megszerezni, mely így felaprózódik. Ez ellentétben áll a földforgalmi törvény preambulumban lefektetett célokkal, mint például hogy élet- és versenyképes mezőgazdasági termelés folytatására alkalmas méretű földbirtokok jöjjenek létre, vagy hogy a birtokelaprózódások hátrányos következményei a mezőgazdaság tulajdoni szerkezetét ne terheljék.

A Polgári Törvénykönyvünk egy szakaszában viszont találkozunk mezőgazdasági földdel kapcsolatos öröklési szabállyal, méghozzá az örökség visszautasítása kapcsán.⁴⁴ Ez alapján az örökös külön is visszautasíthatja a mezőgazdasági termelés célját szolgáló föld, a hozzá tartozó berendezés, felszerelési tárgy, állatállomány és munkaeszközök öröklését, amennyiben nem foglalkozik hivatásszerűen mezőgazdasági termeléssel. Ezzel a törvény egy lehetőséget biztosít,

⁴¹ Földforgalmi törvény 6. § (2) bekezdés

⁴² Erről lásd még: Olajos István – Szilágyi Szabolcs: The most important changes in the field of agricultural law in Hungary between 2011 and 2013, *Agrár- és Környezetjog*, 2013/15, 93-110.

⁴³ Földforgalmi törvény 34. §

⁴⁴ Ptk. 7:89. § (2) bekezdés; Erről lásd még: Jakab Nóra – Szilágyi János Ede: New tendencies in connection with the legal status of cohabitants and their children in the agricultural enterprise in Hungary, *Agrár- és Környezetjog*, 2013/15, 52-57.

hogy a mezőgazdasági földet és a hozzátartozó eszközöket esetlegesen egy hivatásszerűen mezőgazdasággal foglalkozó örökös kapja meg. Ez a szabály mindenképpen kedvezőnek mondható, hiszen főszabály szerint a hagyatékot csak egyben utasíthatja vissza az örökös, csak a korábbiakban felsorolt hagyatéki vagyonelemek esetén van lehetőség külön azok visszautasítására.

Összegzőként elmondhatjuk, hogy mindenképpen szükség lenne speciális szabályok⁴⁵ kialakítására, mivel ilyen rendelkezésekkel nem találkozunk a földforgalmi törvényben, így ezeket a kérdéseket egy külön földöröklési törvényben kellene rendezni.

b. Az üzem jogi státusza

Magyarországon a szabályozás tárgyát a mezőgazdasági föld jelenti, és nem a mezőgazdasági üzem.⁴⁶ Am ahogy arra már utaltunk, a mezőgazdasági üzemre⁴⁷ vonatkozó speciális szabályokat tartalmazó törvény megalkotására még várunk kell.

A mezőgazdasági üzem kategóriájára vonatkozóan mindösszesen egy fogalmi meghatározást találunk a földforgalmi törvényben, e szerint mezőgazdasági üzem az azonos céllal működtetett mezőgazdasági termelési tényezők (föld, mezőgazdasági felszerelés, egyéb vagyonelemek) szervezeti alapegysége, amely a gazdasági összetartozás révén gazdálkodási alapegység is.⁴⁸ A törvény a mezőgazdasági üzem egy speciális fajtáját is nevesíti, még hozzá a családi gazdaságot.⁴⁹ A földről szóló törvényben is találunk bizonyos átmeneti rendelkezést a mezőgazdasági üzemre vonatkozóan, mikor kimondja, hogy a mezőgazdasági üzemekre vonatkozó sarkalatos törvény hatálybalépéséig családi gazdaság alatt a gazdálkodó család tagjainak a tulajdonában és használatában álló földek, továbbá a földhöz tartozó, leltárban megjelölt ingatlan és ingó vagyontárgyak - így különösen épület, építmény, mezőgazdasági berendezés, felszerelés, gép, állatállomány, készlet - olyan együttesét kell érteni, amelynek a gazdálkodó család tagjai között létrejött szerződés szerinti hasznosítása egy családtag teljes foglalkoztatásán és a többi családtag közreműködésén alapul, és amelyet a földművelésügyi igazgatási szerv családi gazdaságként nyilvántartásba vett.⁵⁰

⁴⁵ Más országok szabályozási modellje kapcsán lásd: Prugberger Tamás: A mező- és gazdasági földingatlan tulajdonának, használatának-hasznosításának és jogátruházásuk szabályozásának lehetőségei az uniós jog tükrében, in: Csák Csilla (szerk.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai*, Miskolc, Novotni Kiadó, 2010, 211-239.

⁴⁶ Szilágyi János Ede: Az agrár- és vidékfejlesztési jog elmélete, in: Csák Csilla – Hornyák Zsófia – Kocsis Bianka Enikő – Olajos István – Kókai-Kunné Szabó Ágnes – Szilágyi János Ede: *Agrárjog. A magyar agrár- és vidékfejlesztési jogi szabályozás lehetőségei a globalizálódó Európai Unióban*, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2017, 25.

⁴⁷ Az agrárüzem szabályozásáról lásd bővebben: Kurucz Mihály: *Az ún. agrárüzem-szabályozás tárgyának többféle modellje és annak alapjai*, in: Korom Ágoston (szerk.): *Az új magyar földforgalmi szabályozás az uniós jogban*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013, 55-77.

⁴⁸ Földforgalmi törvény 5. § 20. pont

⁴⁹ Földforgalmi törvény 5. § 4. pont: *családi gazdaság*: a mezőgazdasági igazgatási szervnél családi gazdaságként nyilvántartásba vett mezőgazdasági üzem.

⁵⁰ Földről szóló törvény 4. §

6. Környezetjogi rendelkezések – vízgazdálkodás

A környezetjogot érintő témakörök közül mi jelentésünkben a vízgazdálkodásra térünk ki, azon belül is az ivóvíz védelmével kapcsolatos kérdéseket vesszük górcső alá.

A vizek védelmével és használatával kapcsolatos kérdéseket nagyszámú jogszabály⁵¹ rendezi Magyarországon, melyek közül elsőként az ország Alaptörvényét⁵² szükséges kiemelnünk. Azon túl, hogy az Alaptörvény átvette a korábbi Alkotmány⁵³ egészséges környezethez való jogra és a testi és lelki egészséghez való jogra vonatkozó rendelkezéseit, ki is egészítette azokat a vízzel kapcsolatosan, még hozzá azzal, hogy a testi és lelki egészséghez való jog kapcsán kifejezetten nevesíti, hogy annak érvényesülését Magyarország „... az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával segíti elő”.⁵⁴ Az Alaptörvény egyik új rendelkezése még a korábbi Alkotmányhoz képest a P) cikk (1) bekezdésében található, vagyis hogy „a természeti erőforrások, különösen... a vízkészlet... a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”⁵⁵

Ahogy már említettük, több törvényben is található a vizek védelmére vonatkozó rendelkezés, mi most egyet kívánunk ezek közül kiemelni és bemutatni az ivóvíz védelmére koncentrálni, és annak a nemzeti agrárjog versenyképességét elősegítő rendelkezéseire fókuszálni. Ez pedig a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény, mely jogszabály általános előírásokat is megfogalmaz a vízgazdálkodás vonatkozásában. Ezek között olvashatjuk, hogy az ivóvízellátást, az ásvány- és gyógyvíz hasznosítást szolgáló vagy erre kijelölt vizeket a vízkivétel védőidomainak, védőterületének külön jogszabályban meghatározott mértékű kijelölésével és fenntartásával fokozott védelemben és biztonságban kell tartani (vízbázisvédelem); a távlati ivóvízbázis vagy az elvi vízjogi engedéllyel már lekötött vízkészlet védelme

⁵¹ Többek között ide sorolható Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.), a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény, a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény, a vízitársulatokról szóló 2009. évi CXIV. törvény, a víziközműszolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény.

⁵² Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

⁵³ A Magyar Köztársaság Alkotmánya, 1949. évi XX. törvény

⁵⁴ Alaptörvény XX. cikk (2) bekezdés

⁵⁵ Erről bővebben lásd: Fodor László-Bujdos Ágnes: Right to Environment and Right to Water in the Hungarian Fundamental Law, in: Szabó Marcel-Greksza Veronika (szerk.): *Right to Water and the Protection of Fundamental Rights in Hungary*, University of Pécs, Faculty of Law, Centre of European Research and Education, 2013, 34-48.; Szilágyi János Ede: Affordability of Drinking-water and the New Hungarian Regulation Concerning Water Utility Supplies, in: Szabó Marcel-Greksza Veronika (szerk.): *Right to Water and the Protection of Fundamental Rights in Hungary*, University of Pécs, Faculty of Law, Centre of European Research and Education, 2013, 68-83.; Raisz Anikó: Water as the Nation's Common Heritage in the Frame of the Common Heritage of Mankind, in: Szabó Marcel-Greksza Veronika (szerk.): *Right to Water and the Protection of Fundamental Rights in Hungary*, University of Pécs, Faculty of Law, Centre of European Research and Education, 2013, 84-96.

érdekében a vízügyi hatóság vízgazdálkodásról szóló törvény alapján, külön jogszabály szerinti tulajdoni és használati korlátozást rendelhet el.⁵⁶

A törvény egyik leglényegesebb rendelkezése, hogy meghatározza a vízigények kielégítésének sorrendjét, mely a következőképpen alakul: (1) létfenntartási ivó és közegészségügyi, katasztrófa-elhárítási, (2) gyógyászati, valamint a lakosság ellátását közvetlenül szolgáló termelő- és szolgáltató tevékenységgel járó, (3) állatitatósi, haltenyésztési, (4) természetvédelmi, (5) öntözési, (6) gazdasági, (7) egyéb (így például sport, rekreációs, üdülési, fürdési, idegenforgalmi célú) vízhasználat.⁵⁷

Ha a vízhasználat korlátozása szükségessé válik, a korlátozás sorrendje az előbbieken részletezett kielégítési sorrend fordítottja. Ha a felhasználható vízmennyiség természeti vagy egyéb elháríthatatlan okból csökken, a vízhasználat – a létfenntartási vízhasználat kivételével – a vízhasználat korlátozásának sorrendjében kártalanítás nélkül korlátozható, szüneteltethető, vagy a biztonsági követelmények megtartása mellett megszüntethető.⁵⁸

Igyekeztünk felvillantani egy-két szabályt, mely mindenképpen pozitívnek mondható a hazai ivóvíz védelemben, és amelyek az agrárjogunk versenyképességét segítik elő. A versenyképesség akadályaként jelen téma kapcsán azt emelnénk ki, hogy nagyon sok jogszabály tartalmaz rendelkezést a vízvédelem vonatkozásában, így annak szabályozása nehezen átlátható, azzal részleteiben nem foglalkozó személy részére kevésbé követhető.

Záró gondolatok

Tizenkét nemzeti jelentés hangzott el a konferencián. Meghallgathattuk Németország, Belgium, Bulgária, Spanyolország, Franciaország, Hollandia, Lengyelország, Románia, az Egyesült Királyság és Szlovákia előadását, valamint egy egyéni jelentést is egy spanyol előadótól.

Az előadások alapján a II. Bizottság első megállapítása az volt, hogy nagyon nehéz összehasonlítani és értékelni a törvények hatását a versenyképességre. Ennek ellenére a Bizottság megfogalmazott néhány ajánlást az érintett témakörök kapcsán. Elsőként a Bizottság legalább a fiskális és a szociális területen európai harmonizációt javasol, ugyanakkor tudatában van annak, hogy a harmonizáció nem érinti a jogvédelem valamennyi ágát és azzal a kockázattal jár, hogy csak egy minimum védelmi szintet képes biztosítani. Továbbá úgy tűnik, hogy bizonyos területeknek továbbra is nemzeti hatáskörbe kell tartoznia: a polgári mezőgazdasági jog (pl. haszonbérlet, öröklés).

Ezenkívül a Bizottság azt is javasolta, hogy az egyes országok igyekezzenek gyorsabban hozzáigazítani a jogszabályokat a piaci követelményekhez, a Közös Agrárpolitika jövőbeni reformjára vonatkozóan pedig úgy fogalmazott, hogy a második pillérhez tartozó támogatásoknak jobban kellene céloznia a gazdálkodást.

⁵⁶ Vízgazdálkodásról szóló törvény 14. § (2)-(3) bekezdés

⁵⁷ Lásd még: Szilágyi János Ede: *Vízjog – Aktuális kibívások a vizek jogi szabályozásában*, Miskolc, Miskolci Egyetem, 2013, 147.

⁵⁸ Vízgazdálkodásról szóló törvény 15. § (4)-(6) bekezdés